

Publicēts: Latvijas Vēstnesis portālā, 2018. gada 17. janvāris.

Mg. iur. Egons Rusanovs

ZAB «Rusanovs & Partneri» vadītājs

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes doktorants

Juris Janums

Mg. iur., LU doktorants

zvērināta advokāta palīgs ZAB «Rusanovs & Partneri»

Grozījumu Krimināllikumā varēs vērtēt pēc to aprobēšanas tiesu praksē

Grozījumu Krimināllikumā pieņemšanas gaitā joprojām ir novērojama nevēlama likumdošanas prakse, likumprojekta pieņemšanas procesā līdztekus sākotnējam grozījumu likumprojektam iesniedzot virkni priekšlikumu izmaiņām vēl citās Krimināllikuma normās, tostarp Krimināllikuma Vispārīgajā daļā. Kaut gan vērtēt spēkā stājušos grozījumu kvalitāti būs iespējams vien pēc to aprobēšanas tiesu praksē, viedokli iespējams izteikt jau šobrīd, aplūkojot atsevišķus problēmjautājumus.

2018. gada 1. janvārī stājās spēkā Grozījumi Krimināllikumā (Grozījumi KL). Lai arī sākotnēji tos virzīja pieņemšanai Saeimā saistībā ar Latvijas Republikas pievienošanos 2011. gada 11. maija Eiropas Padomes Konvencijai par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija), tomēr minētie grozījumi ietver arī izmaiņas noziedzīgu nodarījumu sastāvos saistībā ar citām ar KL aizsargātām interešu sfērām, piemēram, uzņēmumu ekonomiskās darbības un valsts institūciju dienesta jomām.

Izmaiņas 34 Krimināllikuma normās

Grozījumi KL nosaka izmaiņas 34 KL normās, tostarp 8 izmaiņas veiktas KL Vispārīgajā daļā un attiecīgi 26 – KL Sevišķās daļas noziedzīgu nodarījumu sastāvos:

- Vispārīgajā daļā noteiktas atsevišķas izmaiņas soda noteikšanā (KL V nodaļā) un atbrīvošanā no kriminālatbildības un soda (KL VI nodaļa);
- Sevišķajā daļā ietverti 2 pilnīgi jauni noziedzīga nodarījuma sastāvi – vajāšana (KL 132.¹ pants) un nelikumīgas darbības ar valstij piederošām senlietām (KL 229.¹ pants), kā arī kopumā veiktas izmaiņas 8 KL Sevišķās daļas nodaļās kopumā 24 noziedzīgu nodarījumu sastāvos.

Sākotnēji Saeimā iesniegtais likumprojekts paredzēja izmaiņas tikai 24 KL normās, taču likumprojekta 2. un 3. lasījumā Saeimā iesniedza virkni ar priekšlikumu izmaiņām, kā rezultātā grozījumu apjoms ievērojami pieauga. Proti, no 20 priekšlikumiem 2. lasījumā 13, no kuriem 12 iesniedza Tieslietu ministrija (TM), neattiecās uz sākotnējo likumprojektu un 1 priekšlikums vispār paredzēja jaunu KL Sevišķās daļas normu, savukārt 3. lasījumā no 8 iesniegtajiem priekšlikumiem 5, no kuriem 4 iesniedzas TM, neattiecās uz sākotnēji iesniegto likumprojektu, turklāt 1 norma paredzēja jaunu noziedzīga nodarījuma sastāvu.¹

Šāda likumdošanas prakse krimināltiesībās nav vēlama, jo tā ne tikai neatbilst labai likumdošanas praksei un ir necaurspīdīga, bet arī apgrūtina šādi pieņemtu tiesību normu piemērošanu. Proti, neesot vienotai likumprojekta anotācijai, ne vienmēr ir iespējams noskaidrot likumdevēja gribu.

Izmaiņas KL Vispārīgajā daļā papildina atbildību pastiprinošo apstākļu klāstu un nosaka atsevišķas izmaiņas soda noteikšanā un atbrīvošanā no tā

Ar Grozījumiem KL tā Vispārīgajā daļā ir noteiktas atsevišķas izmaiņas soda noteikšanā (KL V nodaļa) un atbrīvošanā no kriminālatbildības un soda (KL VI nodaļa).

KL Vispārīgās daļas V nodaļas 48. panta pirmajā daļā ar 16. punktu papildināts atbildību pastiprinošo apstākļu klāsts, kā arī jau esošajā 6. punktā no 16 uz 18 gadiem paaugstināts vecums personai, pret kuru izdarīts noziedzīgs nodarījums – kā atbildību pastiprinošs apstāklis.

48. pants. Atbildību pastiprinošie apstākļi

(1) Par atbildību pastiprinošiem var atzīt šādus apstākļus:

[..];

6) noziedzīgs nodarījums izdarīts pret personu, kas nav sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu, vai pret personu, izmantojot tās bezpalīdzības stāvokli vai vecuma nevarību;

[..];

16) noziedzīgs nodarījums, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai tīšs noziedzīgs nodarījums pret personas veselību vai tikumību un dzimumneaizskaramību izdarīts nepilngadīgā klātbūtnē.

¹ LR 12. Saeimas likumprojektu datubāze: Likumprojekts Nr. 794/Lp12. Grozījumi Krimināllikumā. Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/webSasaiste?OpenView&restricttcategory=794/Lp12> [Skatīts: 08.01.2017.]

Jaunais atbildību pastiprinošais apstāklis KL 48. panta pirmajā daļā ir ietverts, vadoties no Stambulas konvencijas 46. panta d) punkta², kas nosaka Stambulas konvencijas dalībvalstij pienākumu ietvert bērna (nepilngadīgā – Stambulas konvencijas tvērumā) klātbūtni kā atbildību pastiprinošu apstākli, ja vien tas jau nav ietverts kā kvalificējošs apstāklis noziedzīga nodarījuma sastāvā. Turklāt šāds pienākums Latvijas Republikai izrietot ne tikai no Stambulas konvencijas, bet arī no 1996. gada 25. janvāra Eiropas Padomes Konvencijas par bērnu tiesību piemērošanu (Strasbūras konvencija)³ un 2007. gada 25. oktobra Eiropas Padomes Konvencijas par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību (Lansarotes konvencija)^{4,5}.

Līdz šim nepilngadīgā klātbūtne KL bija noteikta kā kvalificējošs apstāklis tikai vienā KL normā, KL 230. pantā – cietsirdīga izturēšanās pret dzīvniekiem, šā kvalificējošā apstākļa dēļ atzīstot to par smagu noziegumu, kamēr pamatsastāvs šai normai ir mazāk smags noziegums. Doktrīnā ir spilgti aprakstīts 2013. gada 14. oktobra spriedums krimināllietā Nr. 11390056112, kad A.T. atpūtas bāzē atstāja piesietu pie koka bezpalīdzības stāvoklī A.T. ģimenes sumi Redo un kopā ar bērniem pameta atpūtas bāzi. Tukuma rajona tiesa šajā gadījumā kvalificēja minēto apstākli – nepilngadīgā klātbūtne.⁶

Taču, kā redzams, aprakstītā KL 230. panta norma nepārprotami līdz šim neizpildīja Stambulas konvencijā, Lansarotes konvencijā un Strasbūras konvencijā noteikto, kas nosaka kā atbildību pastiprinošu nepilngadīgā (bērna) klātbūtni ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai tīšu noziedzīgu nodarījumu pret personas veselību vai tikumību un dzimumneaizskaramību saistītā noziedzīgā nodarījumā.

Tādējādi ar šo grozījumu Latvijas Republika izpilda tās uzņemtās saistības, kas atbilstoši Kriminālprocesa likuma (KPL) 123. un 124. pantam turpmāk praksē uzliks par pienākumu pirmstiesas izmeklēšanā noskaidrot, vai noziedzīgā nodarījumā saistībā ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai tīšu noziedzīgu nodarījumu pret personas veselību vai tikumību un

² 2011. gada 11. maija Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu: Starptautisks dokuments.

Pieejams:

http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/stambulas_konvencija_02.11.15.pdf
[Skatīts: 08.01.2017.]

³ 1996. gada 25. janvāra Eiropas Padomes Konvencija par bērnu tiesību piemērošanu: Starptautisks dokuments. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=7164> [Skatīts: 08.01.2017.]

⁴ 2007. gada 25. oktobra Eiropas Padomes Konvencija par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību: Starptautisks dokuments. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=267200> [Skatīts: 08.01.2017.]

⁵ Grozījumu KL anotācija.

Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/1995DC23D08AA716C225808E002F9306?OpenDocument#b> [Skatīts: 08.01.2017.]

⁶ Liholaja V. Krimināllikuma 230. panta komentārs. Grām.: Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa): XX nodaļa. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 270.–271. lpp.

dzimumneaizskaramību nav bijusi bērna klātbūtne. Cik plaši tiks interpretēta bērna klātbūtne kā atbildību pastiprinošs apstāklis, rādīs judikatūra. Par to vēl ir pārāgrī spriest. Tomēr vienlaikus jāvērs uzmanība, ka zināmas vadlīnijas, kas saprotams ar bērna klātbūtni, var saskatīt, piemēram, Lansarotes konvencijas skaidrojošajā ziņojumā⁷.

Savukārt, kas attiecas uz vecuma sliekšņa paaugstināšanu KL 48. panta 6. punktā – no 16 uz 18 gadiem personai, pret kuru izdarīts noziedzīgs nodarījums, jānorāda, ka, lai arī konkrētais grozījums patiešām izpilda Latvijas Republikas uzņemtās starptautiskās saistības un tādējādi šajā pantā atzīst par bērnu personu līdz 18 gadu vecumam, tomēr vienlaikus bez ievēribas ir atstāti ar to saistītie KL Sevišķās daļas panti, kur atsevišķos gadījumos attiecīgais cietušā vecums (t.i., 16 gadi) kalpoja par kvalificējošu apstākli.

159.pants. Izvarošana

(1) Par dzimumaktu, izmantojot cietušā bezpalīdzības stāvokli vai par dzimumaktu pret cietušā gribu, lietojot vardarbību, draudus vai izmantojot uzticību, autoritāti vai citādu ietekmi uz cietušo (izvarošana), –

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no četriem līdz desmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz pieciem gadiem.

(2) Par izvarošanu, ja to izdarījusi personu grupa, vai par nepilngadīgā izvarošanu –

soda ar mūža ieslodzījumu vai ar brīvības atņemšanu uz laiku no pieciem līdz divdesmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz pieciem gadiem.

(3) Par izvarošanu, ja tā izraisījusi smagas sekas, vai par tādas personas izvarošanu, kura nav sasniegusi sešpadsmit gadu vecumu, –

soda ar mūža ieslodzījumu vai ar brīvības atņemšanu uz laiku no desmit līdz divdesmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz pieciem gadiem.

Līdz ar to, lasot KL 159. panta otro un trešo daļu kopsakarā ar KL 48. panta 6. punktu, rodas jautājums, kādēļ KL Vispārīgajā daļā likumdevējs ir atzinis par atbildību pastiprinošu apstākli vecumu līdz 18 gadiem, bet tālāk KL Sevišķās daļas 159. pantā jau diferencē kaitējumu atkarībā no atšķirīgiem nepilngadības vecumiem – par mazāk kaitīgu atzīstot izvarošanu vecumā no 16 līdz 18 gadiem. Katrā gadījumā šādu diferencēšanu nepārprotami neparedz Lansarotes konvencija, līdz ar to būtu jāapsver šādu nekonsekvenču KL Sevišķās daļas normās novēršana.

⁷ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse Pieejms: <https://rm.coe.int/16800d3832> [Skatīts: 08.01.2017.]

Tālāk Grozījumi KL Vispārīgās daļas 49. panta otrajā daļā no noziedzīgā nodarījuma kaitīgo seku kataloga, par ko nevar noteikt vieglāku sodu, **izslēdz psihiskas dabas traucējumus**, jo, kā norāda Grozījumu KL autors, proti, Tieslietu ministrija (TM), tos aptver smagi miesas bojājumi, kas esot atrunāti attiecīgajās KL pantu daļās.⁸

Savukārt attiecībā uz izmaiņām soda noteikšanā (KL Vispārīgās daļas V nodaļa) un atbrīvošanā no kriminālatbildības un soda (KL Vispārīgās daļas VI nodaļa) ir vērojamas atsevišķas visnotaļ nozīmīgas izmaiņas.

Turklāt zīmīgi, ka Grozījumi KL attiecīgajās Vispārīgās daļas normās seko Latvijas Republikas Augstākās tiesas pasūtītajam un **2017. gada 24. janvārī** publicētajam Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Dr.iur., prof. Valentijas Liholajas 2016. gada 15. novembra pētījumam par tiesu praksi sodu noteikšanā par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem, sodu saskaitīšanā un aizstāšanā (KL 50., 51. un 52.pants)⁹, uz ko norāda apstāklis, ka **2017. gada 13. februārī** TM iesniegusi Saeimas Juridiskajai komisijai attiecīgos priekšlikumus¹⁰. Cits jautājums gan ir, vai minētajā pētījumā izdarītie secinājumi ir ņemti vērā.

No vienas puses, lai arī grozījumi KL 50. panta trešajā daļā, 52. panta septītā daļā un 55. pantā risina atsevišķus soda noteikšanas problēmjaudājumus, tomēr piedāvātie problēmu risinājumi rada dažus papildu jautājumus.

Grozījumi KL 50. panta trešajā daļā ir saistīti ar grozījumiem KPL 420. panta pirmajā daļā¹¹, kas stājās spēkā 2016. gada 7. aprīlī un nosaka, ka prokurors var pabeigt kriminālprocesu, piemērojot prokurora priekšrakstu par sodu, arī smaga nozieguma gadījumā, par kuru paredzēts brīvības atņemšanas sods **līdz pieciem gadiem**. Līdz ar to KPL 420. panta pirmajā daļā ietvertajam ierobežojumam attiecībā uz smago noziegumu klāstu ar grozījumiem KL 50. panta trešajā daļā ir attiecīgi pakārtota arī atsevišķa soda noteikšanas kārtība.

⁸ Grozījumu KL anotācija.

Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/1995DC23D08AA716C225808E002F9306?OpenDocument#b> [Skatīts: 08.01.2017.]

⁹ Apkopojums «Tiesu prakse sodu noteikšanā par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem un pēc vairākiem spriedumiem, sodu saskaitīšanā un aizstāšanā (Krimināllikuma 50., 51., 52.pants)». Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/jaunumi/par-notikumiem/apkopota-tiesu-prakse-sodu-noteiksana-saskaitisana-un-aizstasana-8058> [Skatīts: 08.01.2017.]

¹⁰ Tieslietu ministrijas 2017. gada 13. februāra vēstule Saeimas Juridiskajai komisijai par priekšlikumu iesniegšanu «Grozījumiem Krimināllikumā» (Reģ. Nr. 794/Lp12) 2. lasījumam. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/d12e89828e2995ebc22580c7002658f8/\\$FILE/2_359-12_17.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/d12e89828e2995ebc22580c7002658f8/$FILE/2_359-12_17.pdf) [Skatīts: 08.01.2017.]

¹¹ 18.02.2016. Grozījumi KPL: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/280784-grozijumi-kriminalprocesa-likuma> [Skatīts: 08.01.2017.]

Tomēr, tā kā saskaņā ar KL 7. panta ceturto daļu smags noziegums ir tīšs nodarījums, par ko KL paredzēta **brīvības atņemšana** uz laiku **ilgāku par trim gadiem, bet ne ilgāku par astoņiem gadiem**, kā arī nodarījums, kurš izdarīts aiz neuzmanības un par kuru KL paredzēta brīvības atņemšana **uz laiku ilgāku par astoņiem gadiem**, tad, vadoties līdz šim piekoptās vienkāršoto kriminālprocesu (tostarp prokurora priekšraksta par sodu) pabeigšanas veidu izvēles veicināšanas politikas, iespējams, apsvēršanas vērts būtu jautājums par smago noziegumu klāsta pārskatīšanu, par ko iespējams piemērot prokurora priekšrakstu par sodu, protams, ievērojot Latvijas Republikas Satversmē un likumā «Par tiesu varu» noteikto.

Tālāk grozījumi KL 52. panta septītā daļa **imperatīvi** nosaka, ka **aizstātos sodus pilnībā saskaita**. TM savā priekšlikumā Saeimai Grozījumu KL 2. lasījumā norādīja, ka KL nav kārtības, kā saskaitīt aizstātos sodus, piemēram, vai uz tiem var attiecināt KL 50. pantā paredzēto iespēju ieskaitīt vieglāko sodu smagākajā, kas praksē radot grūtības soda aizstāšanas gadījumā noteikt galīgo aizstājamo sodu.¹² Tādēļ TM ieskatā, tā kā pamatsoda un papildsoda aizstāšana ir sekas jau piesprietā soda nepildīšanai, tad šos aizstātos sodus drīkst tikai saskaitīt. Jānorāda, ka tiesiskās noteiktības labad ar Grozījumiem KL novērsts šādas saskaitīšanas kārtības trūkums.

Turpretī arī Grozījumi KL Vispārīgās daļas V nodaļas 55. panta piektajā daļā liek uzdot atsevišķus jautājumus. Proti, KL 55. panta piektā daļa tās iepriekšējā redakcijā (līdz 31.12.2017.) noteica, ka, nosacīti notiesājot, probācijas uzraudzību kā papildsodu piespriet nevar. Šāds regulējums bija visnotaļ loģisks, jo saskaņā ar Latvijas Soduzpildes kodeksa 5. panta trešo daļu šāda tiesas nolēmuma izpildi kontrolē un notiesātos uzrauga Valsts probācijas dienests, kā dēļ būtu lieki to atsevišķi piespriet. Tas liek uzdot jautājumu – kādēļ tādā gadījumā bija nepieciešami grozījumi KL 55. panta piektā daļā? TM savā vēstulē¹³ Saeimai paskaidroja, ka, **atcelot** nosacīti notiesājošo spriedumu, probācijas uzraudzību neesot iespējams piemērot, ja iepriekš bijis nosacīti notiesājošs spriedums, kā dēļ līdzšinējā KL 55. panta piektās daļas redakcija esot ierobežojusi probācijas soda piemērošanas iespēju. Taču te atkal rodas loģisks jautājums – kāds tad ir uzdevums nosacīti notiesājoša sprieduma **atcelšanai**? Vai tad tā nerada juridiskas sekas attiecībā uz nosakāmo sodu?

Savukārt ar grozījumiem KL 56. panta pirmajā prim daļā, kā norādīts likumprojekta anotācijā,¹⁴ tiek izpildītas Stambulas konvencijas 58. pantā noteiktās prasības attiecībā uz pietiekami ilgo laiku, lai

¹² Tieslietu ministrijas 2017. gada 13. februāra vēstule Saeimas Juridiskajai komisijai par priekšlikumu iesniegšanu «Grozījumiem Krimināllikumā» (Reģ.Nr. 794/Lp12) 2. lasījumam. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/d12e89828e2995ebc22580c7002658f8/\\$FILE/2_359-12_17.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/d12e89828e2995ebc22580c7002658f8/$FILE/2_359-12_17.pdf) [Skatīts: 08.01.2017.]

¹³ Tieslietu ministrijas 2017. gada 13. februāra vēstule Saeimas Juridiskajai komisijai par priekšlikumu iesniegšanu «Grozījumiem Krimināllikumā» (Reģ.Nr. 794/Lp12) 2. lasījumam. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/d12e89828e2995ebc22580c7002658f8/\\$FILE/2_359-12_17.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/d12e89828e2995ebc22580c7002658f8/$FILE/2_359-12_17.pdf) [Skatīts: 08.01.2017.]

¹⁴ Grozījumu KL anotācija.

varētu uzsākt tiesvedību par Stambulas konvencijas 36., 37., 38. un 39. pantā noteiktajiem nodarījumiem, kad cietušais ir sasniedzis pilngadību, un ka šis periods ir samērīgs ar konkrētā nodarījuma smagumu, kā rezultātā KL 56. panta 1.¹ daļa papildināta ar attiecīgiem trim papildu gadījumiem, proti:

(1¹) [...] noziedzīgā nodarījumā, [...] ar ko nodarīti

smagi miesas bojājumi, kas saistīti ar **dzimumorgānu kroplošānu vai reproduktīvo spēju zaudējumu,**

vai **cilvēku tirdzniecībā,**

vai **piespiešanās veikt abortu** [..].

Šie grozījumi aktualizē ar 2015. gada 12. novembra Grozījumiem KL¹⁵ ieviesto **20 gadu noilguma periodu** no brīža, kad cietusī persona sasniegusi 18 gadu vecumu, tolaik gan tikai par noziedzīgiem nodarījumiem, kas vērsti pret nepilngadīgas personas tikumību un dzimumneaižskaramību, kas tika pamatots ar Cilvēku tirdzniecības direktīvas (Direktīva 2011/36/ES) un Bērnu direktīvas (Direktīva 2011/93/ES) transponēšanu¹⁶. Tomēr jauno Grozījumu KL gadījumā uzmanība būtu jāpievērš Stambulas konvencijas 58. pantā noteiktajam *noilguma perioda samērīgumam ar konkrētā nodarījuma smagumu*. Proti, nedz Cilvēku tirdzniecības direktīva, nedz Bērnu direktīva, nedz Stambulas konvencijas 58. pants¹⁷, nedz šā panta skaidrojums¹⁸ nenosaka pienākumu valstij noteikt konkrētu noilguma periodu. Tur ir vienīgi norādīts, ka tam ir jābūt pietiekami ilgam, lai varētu efektīvi uzsākt tiesvedību, un samērīgam ar konkrētā nodarījuma smagumu.

Līdz ar to rodas jautājums, vai Grozījumi KL nav deklaratīvi un diemžēl neliecina par likumdevēja emocionālu, nevis racionālu pieeju problēmai, kas varētu radīt arī negatīvas šāda regulējuma blaknes. Tā, piemēram, **seksuāla vardarbība, kas izdarīta ar nepilngadīgo** (KL 160. panta trešā daļa), saskaņā ar KL 7. panta piekto daļu ir sevišķi smags noziegums, par ko vispārīgi (KL 56. panta pirmās daļas 5. punkta gadījumā) noilgums būtu **15 gadi no sevišķi smaga nozieguma**

Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/1995DC23D08AA716C225808E002F9306?OpenDocument#b> [Skatīts: 08.01.2017.]

¹⁵ 12.11.2015. Grozījumi KL: LR likums. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/278151-grozijumi-kriminallikuma> [Skatīts: 08.01.2017.]

¹⁶ 12.11.2015. Grozījumu KL anotācija.

Pieejami: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/4360865E5F900700C2257EBC002728B6?OpenDocument> [Skatīts: 08.01.2017.]

¹⁷ Stambulas konvencija: starptautisks dokuments.

Pieejams: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008482e> [Skatīts: 08.01.2017.]

¹⁸ Stambulas konvencijas skaidrojums. Pieejams: <https://rm.coe.int/16800d383a> [Skatīts: 08.01.2017.]

izdarīšanas dienas, bet saskaņā ar KL 56. panta pirmo prim daļu noilgums ir noteikts **20 gadi no dienas, kad cietusī persona sasniegusi astoņpadsmit gadu vecumu**.

Tātad, piemēram, ja nepilngadīgā persona ir bijusi pakļauta seksuālai vardarbībai (piem., glāstīta ar nolūku apmierināt dzimumtieksmi) 1 gada vecumā, kad stājušies spēkā Grozījumu KL, tad saskaņā ar šo kārtību noilgums iestāsies pēc attiecīgi 17 (laiks līdz pilngadībai) + 20 (likumā noteiktais noilgums) = **37 gadiem**, kas ir gandrīz **2,5 reizes ilgāks** laiks nekā vispārīgais noilgums par sevišķi smagu noziegumu. Turklāt, salīdzinot šo noilgumu ar normā paredzēto sankciju, kas ir **12 gadi**, tad noilguma attiecība pret normā paredzēto maksimālo brīvības atņemšanas laiku sasniedz jau vairāk nekā **3 reizes**.

Līdz ar to ir pamats uzdot jautājumu par šā noilguma samērīgumu ar nodarījuma smagumu. Protams, ir jāapzinās šo noziegumu smagums un jāsaprot, ka nereti cietušajam objektīvi ir nepieciešams laiks, lai aptvertu pret viņu vērsto noziegumu un nolemtu vērsties pēc juridiskās palīdzības, taču šim periodam ir jābūt samērīgam, kādēļ, iespējams, būtu jāpārskata līdzšinējā noilguma kārtība par minētajiem noziegumiem. Turklāt atsevišķi jautājumi šāda nesamērīga noilguma gadījumā rodas arī no kriminālistikas un kriminoloģijas skatpunkta.

Pirmkārt, vai tīri kriminālistiski pēc 37 gadiem varēs iegūt pietiekamus pierādījumus par tik sen notikušiem noziegumiem, turklāt tādus, kas ārpus saprātīgām šaubām liecinātu par personas vainu? Savukārt, no kriminoloģijas viedokļa, vai pie šādiem noilguma periodiem tie nevarētu motivēt nelabticīgas *it kā* cietušās personas izmantot to kā instrumentu šantāžai, piemēram, par seksuālu vardarbību, lai izspiestu naudu, pretējā gadījumā draudot vērsties policijā? Turklāt saistībā ar pēdējo – šobrīd ziņās par notikumiem ASV šovbiznesā varam tieši novērot, kā atsevišķi darboņi pēc ilga laika perioda sāk *atcerēties* iespējamus seksuālās vardarbības gadījumus pagātnē.

Visbeidzot, grozījumus KL Vispārīgajā daļā noslēdz grozījums VI nodaļas KL 63. panta devītajā daļā, kas pēc būtības skaidrāk noteic to, ka sodāmība ir jāvērtē uz jaunā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas, nevis uz sprieduma par šo jauno noziedzīgo nodarījumu taisīšanas brīdi. Jāatzīst, ka šī grozījuma rašanās vēstures dēļ Grozījumu KL anotācijā pat tika ierakstīts **pasvītrots** paskaidrojums:

«Vienlaikus šī grozījuma mērķis nav paredzēt iepriekšējās sodāmības dzēšanas termiņa apturēšanu.»¹⁹

Proti, problēmu par sodāmības dzēšanas brīdi aktualizēja Ģenerālprokuratūra, kas norādīja, ka praksē 2012. gada 13. decembra Grozījumu KL²⁰ dēļ, ar ko tika izslēgta KL 63. panta sestā daļa, esot izveidojusies normu konkurence starp KL 55. un 63. pantu, un tādējādi izveidojās situācija, ka

¹⁹ Grozījumu KL anotācija.

Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/1995DC23D08AA716C225808E002F9306?OpenDocument#b> [Skatīts: 08.01.2017.]

«nosacīti notiesātajiem, kuri pārbaudes laikā izdarījuši jaunu noziedzīgu nodarījumu un kuriem uz jaunā sprieduma taisīšanas brīdi sodāmība par pirmo noziedzīgo nodarījumu, par kuru viņi bija notiesāti nosacīti, dzēsta»²¹,

līdz ar to atsevišķas tiesas **uz sprieduma taisīšanas brīdi** vairs nevērtēja sodāmības pastāvēšanu, jo konkrētajā brīdī tā vairs nepastāvēja. Minēto situāciju praksē gan atrisināja Augstākā tiesa ar 2016. gada 11. februāra lēmumu lietā Nr. SKK-45/2016, norādot:

«Apstāklis, ka apsūdzētajam uz jaunā sprieduma taisīšanas brīdi jau pagājis likumā noteiktais sodāmības dzēšanas termiņš, neatceļ iepriekšējā soda juridiskās sekas.»²²

Bet ko tad noteica izslēgtā KL 63. panta sestā daļa, kas tika izslēgta, īstenojot Kriminālsodu politikas koncepciju?²³ KL 63. panta sestā daļa 2011. gada 1. oktobra redakcijā noteica:

«(6) Ja persona, kas izcietusi sodu, pirms sodāmības dzēšanas termiņa izbeigšanās izdara jaunu noziedzīgu nodarījumu, **sodāmības dzēšanas termiņš tiek pārtraukts**. Sodāmības dzēšanas termiņu par pirmo noziedzīgo nodarījumu skaita no jauna pēc tam, kad faktiski izciests sods par pēdējo noziedzīgo nodarījumu. Šādos gadījumos persona atzīstama par sodītu par abiem noziedzīgajiem nodarījumiem, kamēr nav izbeidzies sodāmības dzēšanas termiņš smagākajam sodam.»²⁴

Motivējot normas izslēgšanu no KL, TM 2012. gada 13. decembra Grozījumu KL anotācijā norādīja:

«Ir jāņem vērā, ka persona par jauno noziedzīgo nodarījumu var būt vēlāk attaisnota, bet sodāmības dzēšana par iepriekšējo noziedzīgo nodarījumu tai jau būs ieilgusi.

Ir jāņem vērā, ka pati tiesvedība jaunajā lietā var būtiski ieilgt. Šai gadījumā **personai var rasties tiesības prasīt kompensāciju par to, ka tai sodāmības dzēšanas termiņš ieilga un pārsniedza to termiņu, kas būtu iestājies agrāk, ja sodāmības dzēšana nebūtu apturēta.**

²⁰ 13.12.2012. Grozījumi KL: LR likums Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/253698-grozijumi-kriminallikuma> [Skatīts: 08.01.2017.]

²¹ Grozījumu KL anotācija.
Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/1995DC23D08AA716C225808E002F9306?OpenDocument#b> [Skatīts: 08.01.2017.]

²² 2016. gada 11. februāra LR Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr. SKK-45/2016.
Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3609> [Skatīts: 08.01.2017.]

²³ 13.12.2012. Grozījumu KL anotācija.
Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/F8EAF0BB07FCB67AC225793300488419?OpenDocument> [Skatīts: 08.01.2017.]

²⁴ KL 63. panta sestā daļa 2011. gada 1. oktobra redakcijā. Pieejama: https://likumi.lv/ta/id/88966-kriminallikums?version_date=01.01.2013#p-367138 [Skatīts: 08.01.2017.]

Sodāmības dzēšanu nedrīkst pārtraukt, tai jāturpinās līdz likumā paredzētajam termiņam, bet par jauno noziedzīgo nodarījumu sodāmības dzēšana sāksies ar brīdi, kad persona par to būs notiesāta.²⁵

Tātad Grozījumu KL autors, TM, labi apzinās, ka **sodāmības dzēšanu pārtraukt nedrīkst**, kā arī to, ka Augstākā tiesa jau atrisināja šo problēmu praksē, taču TM tik un tā nolēma izstrādāt savu risinājumu, virzot grozījumus KL 63. panta devītajā daļā, to attiecīgi papildinot ar sodāmības dzēšanas vai noņemšanas brīža konkretizāciju, anotācijā vēl ietverot norādi:

«Vienlaikus atzīmējams, ka saskaņā ar KL 63. panta ceturto daļu sodāmības dzēšanas termiņu skaita no dienas, kad persona pilnībā izcietusi pamatsodu un papildsodu. Tas nozīmē, ka gadījumā, ja personai sodi tiek saskaitīti saskaņā ar KL 50. panta piekto daļu vai KL 51. pantu, tai **sodāmības termiņu skaita no dienas, kad persona pilnībā izcietusi pamatsodu un papildsodu** pēc sprieduma vai prokurora priekšraksta par sodu, ar kuru veikta sodu saskaitīšana»²⁶

Apjomīgas izmaiņas KL Sevišķajā daļā – no tām nozīmīgākās saistībā ar vardarbības novēršanu, maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpumiem un kukuļa pieprasīšanas un izspiešanas kā kukuļņemšanas kriminalizēšanu

Jau minējam, ka Grozījumi KL Sevišķā daļā ir visnotaļ apjomīgi, proti, tie ir 26 grozījumi KL Sevišķās daļas normās, no kuriem 2 ir pilnīgi jauni noziedzīga nodarījuma sastāvi – **vajāšana** (KL 132.¹ pants) un **nelikumīgas darbības ar valstij piederošām senlietām** (KL 229.¹ pants) – savukārt kopumā tie aptver 8 KL Sevišķās daļas nodaļas. Jānorāda, ka aplūkojam vien nozīmīgākos no Grozījumiem KL Sevišķajā daļā, proti, grozījumus saistībā ar vardarbības novēršanu, smagākajiem maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpumiem un kukuļa pieprasīšanas un izspiešanas kā kukuļņemšanas kriminalizēšanu.

Pirmkārt, jau iepriekšējā sadaļā skatījām atsevišķus KL Vispārīgās daļas grozījumus saistībā ar vardarbības novēršanu, ieviešot Stambulas konvencijas prasības. Tāpat arī KL Sevišķajā daļā ir veiktas izmaiņas, no kurām atsevišķas pat raisīja aktīvas debates Grozījumu KL 2. lasījumā Saeimā. Saistībā ar grozījumiem KL Sevišķajā daļā vardarbības kontekstā aplūkojam divus jautājumus – ieviesto noziedzīgā nodarījuma sastāvu **vajāšana** (KL 132.¹ pants) un izmaiņas attiecībā uz grozījumiem KL 125., 126. un 130. pantā **par smagiem, vidēji smagiem, kā arī viegliem miesas bojājumiem**.

²⁵ 13.12.2012. Grozījumu KL anotācija.

Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/F8EAF0BB07FCB67AC225793300488419?OpenDocument> [Skatīts: 08.01.2017.]

²⁶ Grozījumu KL anotācija.

Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/1995DC23D08AA716C225808E002F9306?OpenDocument#b> [Skatīts: 08.01.2017.]

Ar Grozījumiem KL tas ir papildināts ar jaunu noziedzīgā nodarījuma sastāvu – **vajāšana** (KL 132.¹ pants). Pirmais aspekts, kas piesaistīja uzmanību, bija tas, ka šis sastāvs ietverts tieši KL XIII nodaļā – tātad pie noziedzīgiem nodarījumiem, kas apdraud personas veselību (grupas objekts – **personas veselības intereses**). Šāda normas ietveršanas vieta KL acīmredzot izraudzīta, ņemot vērā anotācijā norādīto, ka **vajāšana ir viens no vardarbības veidiem**²⁷. Turpinot jaunā sastāva aplūkošanu no sistēmiskās interpretācijas skatupunkta un vadoties no anotācijā norādītā:

«Pašreiz KL 132. pantā ir paredzēta kriminālatbildība par **draudiem izdarīt slepkavību vai nodarīt smagu miesas bojājumu**, ja ir bijis pamats baidīties, ka šie draudi var tikt izpildīti. Ar šo pantu pilnībā netiek aptverti visi Konvencijā minētie personas vajāšanas gadījumi.

Ievērojot minēto, likumprojekts paredz papildināt KL ar jaunu 132.¹ pantu «Vajāšana», kurā paredzēta kriminālatbildība par **vairākkārtēju vai ilgstošu** citas personas izsekošanu, novērošanu, draudu izteikšanu šai personai vai nevēlamu saziņu ar šo personu, ja personai ir bijis pamats baidīties par savu vai savu tuvinieku drošību.

[..]

Atzīmējams, ka **KL 132. pants būs speciālais pants attiecībā pret KL 132.¹ pantu**, jo paredz atbildību par konkrēti definētiem draudiem, t.i., izdarīt slepkavību vai nodarīt smagu miesas bojājumu, kā arī šādiem draudiem nav vairākkārtējs vai ilgstošs raksturs, t.i., pietiek ar vienreizēju šādu draudu izteikšanu,»

secināms, ka KL Sevišķajā daļā faktiski tiek kriminalizēta **ievērojami plašāka** draudu forma par līdzšinējiem draudiem izdarīt slepkavību vai nodarīt smagu miesas bojājumu.

Līdz ar to rodas arī jautājums – ja anotācijā ietverta norāde, ka KL 132. pants būs speciālais pants attiecībā pret KL 132.¹ pantu, – vai tādā gadījumā nebūtu arī jāpārskata šo abu sastāvu sankcijas – attiecīgi vai nu palielinot sankciju KL 132.¹ pantā, vai samazinot sankciju KL 132. pantā? Šobrīd abi sastāvi paredz identiskas sankcijas un saskaņā ar KL 7. panta otro daļu atzīstami par kriminālpārkāpumiem.

Taču attiecībā uz jauno sastāvu kopumā šīs normas ieviešanu KL vērtējam atzinīgi, jo praksē tā tiešām bija aktuāla problēma, kad ar citu – brīžiem pat šķietami neattiecināmu – noziedzīgu nodarījumu sastāvu palīdzību mēģināja risināt bijušo partneru – laulāto vai neregistrētā kopdzīvē dzīvojošo personu – vajāšanas situācijas, piemēram, ar mākslīgi konstruētām lietām pēc KL 296. panta par tiesas nolēmuma neizpildīšanu (XXIII nodaļa «Noziedzīgi nodarījumi pret

²⁷ Grozījumu KL anotācija.

Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/1995DC23D08AA716C225808E002F9306?OpenDocument#b> [Skatīts: 08.01.2017.]

jurisdikciju») vai arī KL 168.¹ panta par nolēmuma par aizsardzību pret vardarbību nepildīšanu (XVII nodaļa «Noziedzīgi nodarījumi pret **ģimeni un nepilngadīgajiem»**).

Līdz ar to paužam cerību, ka judikatūra palīdzēs pilnīgāk noskaidrot šīs normas kvalificējošo apstākļu saturu un to novērtēšanu, kā arī ieviestā norma patiešām palīdzēs objektīvas vajāšanas gadījumos, nepieļaujot situācijas, kad cietušajam objektīvi maldīgu priekšstatu dēļ šķiet, ka viņu vajā, un ar to var pietikt, lai atzītu personu par vainīgu.

Savukārt attiecībā uz grozījumiem KL 125., 126. un 130. pantā **par smagiem, vidēji smagiem, kā arī viegliem miesas bojājumiem** pievienojamies deputāta **Gunāra Kūtra** paustajam viedoklim Grozījumu KL izskatīšanā 2. lasījumā:

«Šobrīd nav problēmu, lai saskaņā ar Krimināllikumu varētu saukt pie atbildības cilvēku, kurš citam ir izdarījis tīšus vieglus miesas bojājumus. Tas ir paredzēts 130. panta otrajā un trešajā daļā.

Turklāt likuma 48. pants, konkrēti, šā panta 15. punkts, arī paredz: ja šī vardarbība ir notikusi tuvu ģimenes locekļu starpā, laulāto, radnieku starpā, tad tas ir atbildību pastiprinošs apstāklis un tiesai ir iespējams piemērot bargāku sodu.

Kāpēc tad ir iesniegts šis TM priekšlikums? Pēc būtības, kā TM jau no pirmās dienas skaidroja komisijā (un arī Labklājības ministrija uzturēja spēkā šādu skaidrojumu), **īstenībā tā ir vēlme pa jebkuriem ceļiem Latvijas likumos iestrādāt Stambulas konvencijas normas, turklāt nevis simtprocentīgi, bet par visiem 150 procentiem. Būsim, tā teikt, ticīgāki par Romas pāvestu!**

Kāds ir mērķis? Ja vardarbība ir izdarīta tuvinieku starpā, tad, **šādus nodarījumus pārceļot no 130. panta otrās daļas uz trešo daļu, tiek panākts, ka turpmāk kriminālprocesus par šādiem nodarījumiem varēs uzsākt bez cietušā iesnieguma vai piekrišanas. Tātad tas īstenībā nav Krimināllikuma, bet Kriminālprocesa likuma jautājums.**

Vai to prasa Stambulas konvencija? Izrādās – nē! Stambulas konvencijā... Un, ja kāds lasa tikai Stambulas konvencijas sausās normas, bet nelasa garo paskaidrojuma rakstu... Paskaidrojošā ziņojuma 281. punktā ir uzsvērts, ka projekta autori vēlas skaidri nošķirt smagu fizisku vardarbību, kuras dēļ nodarīti smagi miesas bojājumi vai iestājusies nāve un attiecībā uz kuru nedrīkst izdarīt atrunas, no citiem fiziskās vardarbības gadījumiem – maznozīmīgiem pārkāpumiem. To gan prasa konvencija, bet ne Labklājības ministrija, **ne TM ar šiem priekšlikumiem to nerisina, jo to ir grūti atrisināt, proti, netiek izveidota cietušo atbalsta sistēma, lai vardarbības upuri varētu saņemt psiholoģisko, medicīnisko un juridisko atbalstu šādās situācijās.»**²⁸

²⁸ 2017. gada 11. maija Saeimas sēdes stenogrammas fragments.
Pieejams: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/6AAF24663323B82C2258123003F5A7E?OpenDocument> [Skatīts: 08.01.2017.]

Jāpiekrīt debatēs paustajam, ka jau līdz šim KL 125., 126. un 130. pantā bija paredzēta atbildība par attiecīgā smaguma miesas bojājumu nodarīšanu pret pirmās vai otrās pakāpes radniekiem vai laulātajiem vai personām ar kopīgu (nedalītu) saimniecību, turklāt KL 48. panta pirmās daļas 15. punktā patiešām jau ir ietverts minētais atbildību pastiprinošais apstāklis. Tādējādi jāpiekrīt G. Kūtra kunga pārfrazētajam dzelzs kanclera Oto fon Bismarka teicienam, ka nereti, ieviešot starptautisko dokumentu prasības, vēlamies būt «lielāki katoļi par Romas pāvestu».

Otrkārt, attiecībā uz grozījumiem par **maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpumiem** atzinīgi vērtējam Maksātnespējas administrācijas 2015. gada 21. oktobra vēstulē aktualizēto problēmjautājumu risinājumu – **dekriminalizējot KL 215. un 215.¹ pantā minētās darbības – informācijas nesniegšanu** tiesai, kreditoru sapulcei vai citām likumā paredzētajām institūcijām vai personām, ko tīši izdarījis administrators maksātnespējas procesā, kā arī informācijas nesniegšanu tiesai vai pašam administratoram, jo tas, ņemot vērā Maksātnespējas likumā noteikto, patiešām «**nevar radīt vērā ņemamu kaitējumu sabiedriskajām interesēm**».²⁹ Vienlaikus ir saglabāta kriminālatbildība par smagiem maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpumiem, piemēram, apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu maksātnespējas procesā.

Treškārt, attiecībā uz **kukuļa pieprasīšanas un izspiešanas kā kukuļņemšanas** (neatkarīgi no kukuļdevēja piekrišanas dot kukuli) kriminalizēšanu KL 320. pantā atzinīgi vērtējam TM virzīto risinājumu³⁰, gan paredzot atbildību par kukuļa pieprasīšanu vai izspiešanu arī bez kukuļdevēja piekrišanas, kas nepārprotami ir ļoti kaitīgs un korupciju veicinošs faktors, gan atbildību par izspiešanas vai pieprasīšanas mēģinājumu neatkarīgi no izdošanās, tāpat kā kukuļa piedāvājama izteikšanas gadījumā neatkarīgi no kukuļa vai tā piedāvājuma pieņemšanas.

Turklāt tiesu praksē esam saskārušies ar problēmu identificēt kukuļa izspiešanu vai nošķiršanu un šo darbību satura noskaidrošanu, tādēļ ceram, ka minētie grozījumi atrisinās arī šīs problēmas.

Kopsavilkums

2018. gada 1. janvārī stājās spēkā 2017. gada 8. jūnija Grozījumi KL, kas KL Vispārīgajā daļā papildina atbildību pastiprinošo apstākļu klāstu un nosaka atsevišķas ievērojamas izmaiņas soda noteikšanā un atbrīvošanā no tā, savukārt KL Sevišķajā daļā nosaka apjomīgas izmaiņas, no kurām nozīmīgākās ir saistībā ar vardarbības novēršanu, maksātnespējas procesa noteikumu pārkāpumiem un kukuļa pieprasīšanas un izspiešanas kā kukuļņemšanas kriminalizēšanu.

²⁹ Grozījumu KL anotācija.

Pieejama: <http://titania.saeima.lv/LIVS12/SaeimaLIVS12.nsf/0/1995DC23D08AA716C225808E002F9306?OpenDocument#b> [Skatīts: 08.01.2017.]

³⁰ Tieslietu ministrijas 2017. gada 13. februāra vēstule Saeimas Juridiskajai komisijai par priekšlikumu iesniegšanu «Grozījumiem Krimināllikumā» (Reģ.Nr. 794/Lp12) 2. lasījumam. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/d12e89828e2995ebc22580c7002658f8/\\$FILE/2_359-12_17.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/d12e89828e2995ebc22580c7002658f8/$FILE/2_359-12_17.pdf) [Skatīts: 08.01.2017.]

Kopumā, vērtējot Grozījumu KL likumdošanas gaitu, šāda likumdošanas prakse, kad likumprojekts 2. un 3. lasījumā Saeimā no tā autora, TM, puses tiek papildināts teju uz pusi (no 24 uz 34 grozījumu pantiem), nav vēlama, jo ne tikai ierobežo demokrātijas procesus likumdošanā, bet arī apgrūtina šādi pieņemtu tiesību normu piemērošanu, piemēram, neesot vienotai likumprojekta anotācijai.

Par grozījumiem KL Vispārīgajā daļā

Grozījumi KL 48. panta «Atbildību pastiprinošie apstākļi» pirmās daļas 16. punktā turpmāk praksē uzliks par pienākumu pirmstiesas izmeklēšanā noskaidrot, vai noziedzīgā nodarījumā saistībā ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai tīšu noziedzīgu nodarījumu pret personas veselību vai tikumību un dzimumneaizskaramību nav bijusi **bērna klātbūtne**. Cik plaši interpretēs bērna klātbūtni kā atbildību pastiprinošu apstākli, rādīs judikatūra. Par to vēl ir pārāgri spriest. Tomēr vienlaikus jāvērs uzmanība, ka zināmas vadlīnijas par to, kas saprotams ar bērna klātbūtni, var saskatīt, piemēram, Lansarotes konvencijas skaidrojošajā ziņojumā.³¹

Attiecībā uz **vecuma sliekšņa paaugstināšanu** KL 48. panta 6. punktā (no 16 uz 18 gadiem personai, pret kuru izdarīts noziedzīgs nodarījums) jānorāda, ka, lai arī konkrētais grozījums patiešām izpilda Latvijas Republikas uzņemtās starptautiskās saistības un tādējādi šajā pantā atzīst par bērnu personu līdz 18 gadu vecumam, vienlaikus bez ievēribas ir atstāti ar to saistītie KL Sevišķās daļas panti, kur atsevišķos gadījumos attiecīgais cietušā vecums (t.i., 16 gadi) kalpoja par kvalificējošu apstākli.

Ņemot vērā **grozījumus KL 50. panta «Soda noteikšana par vairākiem noziedzīgiem nodarījumiem»** trešajā daļā, kas daļēji ir saistīti ar grozījumiem Kriminālprocesa likuma 420. panta «Prokurora priekšraksta par sodu piemērošanas pieļaujamība» pirmajā daļā, kas spēkā stājās 2016. gada 7. aprīlī un nosaka, ka prokurors var pabeigt kriminālprocesu, piemērojot prokurora priekšrakstu par sodu, arī smaga nozieguma gadījumā, par kuru paredzēts brīvības atņemšanas sods līdz pieciem gadiem, būtu apsvēršanas vērts jautājums par smago noziegumu klāsta pārskatīšanu, par ko iespējams piemērot prokurora priekšrakstu par sodu, protams, ievērojot Latvijas Republikas Satversmē un likumā «Par tiesu varu» noteikto.

Tāpat ir jānorāda, ka grozījumi KL 52. panta septītajā daļā turpmāk imperatīvi nosaka, ka **aizstātos sodus pilnībā saskaita**. Līdz ar to ir novērsta aizstāto sodu saskaitīšanas kārtības neesamība, šādi veicinot tiesisko noteiktību.

Savukārt **grozījumi KL 56. panta «Kriminālatbildības noilgums»** pirmajā *prim* daļā aktualizē jautājumu par 20 gadu noilguma (no brīža, kad cietusī persona sasniegusi 18 gadu vecumu) perioda

³¹ Explanatory Report to the Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse Pieejms: <https://rm.coe.int/16800d3832> [Skatīts: 08.01.2017.]

samērīgumu ar minētā panta daļā ietverto noziegumu smagumu. Jānorāda, ka nedz Cilvēku tirdzniecības direktīva, nedz Bērnu direktīva, nedz Stambulas konvencijas 58. pants nenosaka pienākumu valstij noteikt konkrētu noilguma periodu, vien norāda, ka tam ir jābūt pietiekami ilgam, lai varētu efektīvi uzsākt tiesvedību, un samērīgam ar konkrētā nodarījuma smagumu.

Atsevišķi jautājumi pie tik nesamērīga noilguma termiņa rodas arī no kriminālistikas un kriminoloģijas skatpunkta, t.i., vai praksē varēs iegūt pietiekamus pierādījumus par tik sen notikušiem noziegumiem, turklāt tādus, kas ārpus saprātīgām šaubām liecinātu par personas vainu par šiem noziegumiem, un vai pie šādiem noilguma periodiem tie nevarētu motivēt nelabticīgas *it kā* cietušās personas izmantot to kā instrumentu šantāžai, piemēram, par seksuālu vardarbību, lai izspiestu naudu, pretējā gadījumā draudot vērsties policijā.

Grozījumus KL Vispārīgajā daļā noslēdz **KL 63. panta «Sodāmības dzēšana un noņemšana»** devītās daļas grozīšana, kas pēc būtības skaidrāk nosaka to, ka sodāmība ir jāvērtē uz jaunā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas, nevis uz sprieduma par šo jauno noziedzīgo nodarījumu taisīšanas brīdi, neskatoties uz to, ka praksē ar 2016. gada 11. februāra Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta lēmumu lietā Nr. SKK-45/2016³² problēma jau tika atrisināta.

Par atsevišķiem grozījumiem Krimināllikuma Sevišķajā daļā

KL XIII nodaļas 132.¹ pantā ietvertais jaunais noziedzīgā nodarījuma sastāvs – **vajāšana** – ir vērtējams atzinīgi un bija nepieciešams praksē. Jācer, ka judikatūra palīdzēs pilnīgāk noskaidrot šīs normas kvalificējošo apstākļu saturu un to novērtēšanu, kā arī ieviestā norma patiešām palīdzēs objektīvas vajāšanas gadījumos, nepieļaujot situācijas, kad cietušajam objektīvi maldīgu priekšstatu dēļ šķiet, ka viņu vajā, un ar to pietiek, lai atzītu personu par vainīgu.

Vienlaikus ir jāņem vērā, ka faktiski tiek kriminalizēta ievērojami plašāka draudu forma par līdzšinējo KL 132. pantā noteikto (draudiem izdarīt slepkavību vai nodarīt smagu miesas bojājumu), līdz ar to būtu jāpārskata šo abu sastāvu sankcijas, proti, attiecīgi vai nu palielinot sankciju KL 132.¹ pantā, vai samazinot sankciju KL 132. pantā, jo šobrīd abi sastāvi paredz identiskas sankcijas un saskaņā ar KL 7. panta otro daļu atzīstami par kriminālpārkāpumiem.

Attiecībā uz grozījumiem KL 125., 126. un 130. pantā **par smagiem, vidēji smagiem, kā arī viegliem miesas bojājumiem** ir secināms, ka jau līdz šim minētajos KL pantos bija paredzēta atbildība par attiecīgā smaguma miesas bojājumu nodarīšanu **pret pirmās vai otrās pakāpes radniekiem vai laulātajiem vai personām ar kopīgu (nedalītu) saimniecību**, turklāt KL 48. panta pirmās daļas 15. punktā patiešām jau ir ietverts minētais atbildību pastiprinošais

³² 2016. gada 11. februāra LR Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta lēmums lietā Nr. SKK-45/2016. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3609> [Skatīts: 08.01.2017.]

apstākļi, līdz ar to ir jāpiekrīt deputātam Gunāram Kūtrim, ka nereti, ieviešot starptautisko dokumentu prasības, likumdevējs mēdz pārcensties.

Savukārt attiecībā uz grozījumiem KL 215. un 215.¹ pantā, kas saistīti ar **maksātnespējas procesu**, var secināt, ka likumdevējs pamatoti ir dekriminalizējis atsevišķas informācijas nesniegšanas darbības maksātnespējas procesā, jo, ņemot vērā Maksātnespējas likumā noteikto, tās nevar radīt vērā ņemamu kaitējumu ar KL aizsargātajām sabiedriskajām interesēm.

Taču jānorāda, ka TM virzītais risinājums³³ attiecībā uz **kukuļa pieprasīšanas un izspiešanas kā kukuļņemšanas** (neatkarīgi no kukuļdevēja piekrišanas dot kukuli) **kriminalizēšanu** KL 320. pantā, pirmkārt, paredzot atbildību par kukuļa pieprasīšanu vai izspiešanu arī bez kukuļdevēja piekrišanas, kas nepārprotami ir ļoti kaitīgs un korupciju veicinošs faktors, un, otrkārt, atbildību par izspiešanas vai pieprasīšanas mēģinājumu neatkarīgi no izdošanās, tāpat kā kukuļa piedāvājama izteikšanas gadījumā neatkarīgi no kukuļa vai tā piedāvājuma pieņemšanas, ir vērtējams atzinīgi.

³³ Tieslietu ministrijas 2017. gada 13. februāra vēstule Saeimas Juridiskajai komisijai par priekšlikumu iesniegšanu «Grozījumiem Krimināllikumā» (Reģ.Nr. 794/Lp12) 2.lasījumam. Pieejams: [http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/d12e89828e2995ebc22580c7002658f8/\\$FILE/2_359-12_17.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/d12e89828e2995ebc22580c7002658f8/$FILE/2_359-12_17.pdf) [Skatīts: 08.01.2017.]